

GEMEENTE,

Vorige week kwam het Rijks Instituut voor de Volksgezondheid met een nieuw onderzoek uit. over ons, de Nederlanders en de eenzaamheid.

En wat blijkt? Bijna de helft van alle Nederlanders voelt zich van tijd tot tijd eenzaam; jongeren en ouderen zelfs meer. Tien procent van de bevolking voelt zich zelfs extreem eenzaam.

Wij lopen dus de hele dag, zonder het te vermoeden russen eenzame mensen. Dat isniet alleen jammer, het is ook gevaarlijk.

Eenzaamheid is het gevoel alleen te zijn, verlaten, onbegrepen, een gevoel van leegte en angst, het gevoel niet verbonden te zijn met de rest van de wereld of met andere mensen.

Natuurlijk, eenzaamheid hebben mensen altijd wel gekend; en soms zelf opgezocht; denkt maar aan de kluizenaars en bepaalde groepen en sekten in alle godsdiensten en sekten, die volstrekt gefocussed zijn op zichzelf en van de anderen alleen maar verleiding en gevaar duchten. Over dat soort eenzaamheid hebben we het hier niet.

In onze tijd zijn de aantallen van mensen die zich eenzaam voelen schrikbarend hoog, veel mensen voelen in de steek gelaten door alle mensen, vol wantrouwen ten opzichte van anderen, van de regering, van de politieke partijen, van bankiers, van de ondernemers die ons ieder moment kunnen ontslaan, van de beheerders van onze pensioenen.. Wij wantrouwen ze allemaal en worden daar behoorlijk sikkeneurig en achterdochtig van. Eenzame mensen kunnen blijkbaar gemakkelijk het vertrouwen in andere mensen verliezen of raken vereenzaamd door externe factoren, zoals snelle sociale veranderingen, economische crises, werkeloosheid, de mobiliteit van onze tijd waardoor we inderdaad het gevoel hebben dat er maar wat met ons gesold wordt en dat wij geen grip meer hebben op ons eigen bestaan. Dat is eenzaamheid. Het is een moderne ziekte, besmettelijk en levens verstorend. En het wordt aangewakkerd door de media en door heel veel commentatoren. Eenzaamheid levert een gemeenschap op van aangetaste individualisten, die zich het liefst alleen bekommeren om mensen vlak bij, Hufterigheid in het verkeer, onbeleefdheid in de omgang, ongeïnteresseerd, het komt tenslotte allemaal voort uit gericht zijn op jezelf, en dat is wat eenzaamheid is.

Toen ik het onderzoek van het RIVV las en op internet nog eens wat doorzocht naar wat eenzaamheid eigenlijk is en waar het vandaan komt, schoot mij het verhaal van die Samaritaanse mevrouw te binnen waarover Johannes vertelt in zijn evangelie (Joh 4.) .

Het is een eenvoudig verhaal over een ontmoeting tussen Jezus en een dood eenzame vrouw, in de 4 evangeliën de specialite de la maison. Eigenlijk gaat het in de evangeliëverhalen ner-

gens anders over dan over ontmoetingen met eenzame mensen: zieken, mensen met een verborgen verslaving, mensen met onoplosbare vragen: bestaat God, besta ik, wat is de zin...? Wat hangt ons nog allemaal boven het hoofd? De bijbel als het grote Eenzame Mensen Boek!

II

Jezus is in het Samaritaanse land. Hij is op vijandig gebied. Hij is moe en dorstig: dat vermeldt Johannes om ons eraan te herinneren dat Hij er een van ons is: een mens te midden van mensen met weinig vertrouwen. Die moe kan zijn en dorst kan hebben.

Even later zegt hij tegen de vrouw dat Hij de langverwachte Messias is. Dat is dus de Messias, de gezalfde, de godsgezant: een mens temidden van vijanden, moe en dorstig. Geen verklede god en geen god door mensen bedacht zoals de meeste goden, maar 'gewoon' een van ons.

En Johannes zet hem neer bij een van de monumenten van de geschiedenis van het volk: de Jacobsbron. Daar hecht Johannes aan: deze mens ontmoet zijn gesprekspartners met de rug tegen de verhalen van Gods vroegere grote daden. Het eerste geheime wapen tegen de eenzaamheid is de geschiedenis van God met het volk. *Jij bent de eerste niet om eenzaamheid te voelen en jij bent de eerste niet die een uitweg kan vinden*

III

En dan is er die vrouw, naamloos, zodat we haar gemakkelijk kunnen herkennen. (Een bekend bijbels trucje: als iemand geen naam meekrijgt is vaak de lezer of de hoorder bedoeld).

Hoe dan ook, een vrouw die in haar eentje naar de bron komt, en nog wel op het heetst van de dag, naar de waterbron komt -in bijbelse tijden de verzamelplaats voor alle vrouwen, de plaats waar nieuws wordt gehoord en verteld, waar de opvoeding van de kinderen wordt doorgenomen en alle dorpsnieuws besproken - zo'n vrouw is **verdacht**: die heeft vast ruzie met het dorp. Die wordt gemeden. Zij is het oerbeeld van wat psychologen noemen de 'sociale eenzaamheid', van iemand die een verstoorde verhouding heeft met de omgeving. Sociale eenzaamheid hakt er diep in.

Daar weten we alles van toch? Gastarbeiders, illegalen, mensen met een handicap, en nog veel meer. ze horen allemaal tot het slag van de sociaal eenzamen.

De vrouw was ook bekend in het dorp als 'die mevrouw van de zes mannen'. Ze had er vijf versleten en de zesde waar ze nu mee was, bleek geen blijvertje. Wie zoveel partners verslijt moet wel een eenzaam mens zijn.

Dat heet dan geen sociale eenzaamheid maar ' affectieve eenzaamheid'. Een mens zonder iemand anders ,zonder partner , zonder een man, een vrouw, een vriend, een vriendinwaar ze op kon vertrouwen en die op haar kon vertrouwen.

Het is een open deur als het onderzoek naar eenzaamheid aanduidt dat een overvloed aan intieme relaties eenzaamheid niet afbreekt maar stimuleert. Dat hadden wel al gevoeld.

Nog verder.

Eenzaamheid ligt aan de wortel van de verzuring van de maatschappij, schreef dr van Peur-
sen al veel jaren geleden. Eenzaamheid werpt mensen op zichzelf terug, geeft je het gevoel
dat alle anderen tegen je zijn en vooral diegenen die je bewust of onbewust corrigeren of be-
kritiseren. Eenzaamheid kan niet tegen kritiek.

Het vaak bittere geklaag dat mensen loslaten op politie, hulpverleners, ambtenaren en poli-
tici is volgens hem verwant aan de eenzaamheid die voor onze maatschappij zo kenmerkend
is.

En, zeggen de geleerden, eenzame mensen hebben zo weinig vertrouwen in anderen dat ze
ook een goed gesprek wantrouwen.

Dat is wat het stukje van het Johannesevangelie wil illustreren. Als Jezus zegt dat hij weet
van het Water des Levens, bijt die mevrouw hem toe: *'weet u het soms beter dan onze aartsva-
der Jacob die deze bron heeft gegraven?'*

En: *'Als u van dat wonderwater heeft, geef mij dan ook wat doen hoe ik niet steeds naar deze
bron waar iedereen mij negeert..'*

Als Jezus blijkt te weten dat zij geen relatie kan volhouden en zegt: ", antwoordt ze: *'Ik heb
geen man,'* om meteen het gesprek weer terug te vallen op een ander onderwerp dat minder
dicht op haar huid terecht komt: *'Ik merk het al, u bent een profeet..Nou, ze zeggen dat wij niet
hier op de berg moeten bidden maar bij jullie in Jeruzalem'..En als Jezus die ver van mijn bed
show afkapt en zegt: het gaat niet over hier bidden of daar, maar ook de Geest van God en zijn
waarheid, zegt ze: Ja, ja, ik weet dat de Mressias komt en die zal het ons allemaal uitleggen.Maar
dat is niet voor nu maar voor later.'*

Pas als Jezus zegt; en *dat ben ik*, dan wordt ze stil.

Want , vertelt Johannes, het is Jezus' opmerking over haar 'affectieve eenzaamheid' wat haar
tenslotte raakt:

*Hij weet alles van mij, zegt zij even later tegen haar dorpsgenoten.. -hij kwam bij mij zitten,
hij vroeg iets van mij en
- hij weet alles van mij.*

Dat gevoel van gekend te zijn, begrepen, geaccepteerd, dat is de het begin van de genezing
van haar eenzaamheid.

En niet alleen van haar, want diezelfde eenvoudige werkwijze geldt nog steeds.

Laten we het nog maar eens op een rijtje zetten:

Jezus lapt de sociaal-politieke vijandschap tussen hem en die mevrouw aan zijn laars.
Interessante geschiedenis, maar van geen belang voor wat nu van ons wordt gevraagd:
het doorbreken van eenzaamheid. Hij gaat hier niet om politieke spelletjes, maar om
het doorbreken van de levensbedreigende eenzaamheid.1. Hij gaat bij haar zitten.
Hij preekt niet tegen haar, maar vraagt iets van haar: een eenvoudig bekertje water.

Tot op vandaag wordt eenzaamheid beter doorbroken door iets van iemand te vragen dan om iets te geven.

In de beladen taal van het evangelie: God vraagt mensen om hem te drinken te geven. De vijandige omgeving, mensen die uitvluchten zoeken als hij spreekt zijn voor hem niet nieuw. En hij kan zijn eenzaamheid niet opheffen zonder zijn schepping.

Jezus heeft geen tijd voor van die secundaire vragen waar de eenzame mee aan komt zetten over waar je eigenlijk moet aanbidden, in het vijandige land of in het beloofde land..dat is mensengedoe.: Eenzame mensen mogen en moeten overal bidden omdat God aanbeden wil worden in Geest en Waarheid. In Geest, dat wil zeggen: overal waar de Geest van God waait en tot vertrouwen, verwachting en zorg inspireert (geloof, hoop en liefde, weet u wel?) En bidden in waarheid gebeurt waar mensen bereid zijn om zonder kapsones en uitvluchten God tegemoet gaan, die naar hen zoekt, dwz hun eenzaamheid op te geven en de eenzaamheid om zich heen te doorbreken.

Johannes heeft nog een venijnig grapje in petto: zoals gewoonlijk hebben de leerlingen – en daar horen we ook bij – er weer niets van begrepen. Je moet niet met zo'n vrouw alleen praten, zeggen ze. Je moet niet zo naief met vijanden omgaan. En je moet hun inzichten over waar je moet bidden niet op zij schuiven. Dat zijn belangrijke dingen voor de mensen.

Nee, zegt Jezus, dat zijn geen belangrijke vragen.

Wat belangrijk is is dat wij bij mensen gaan zitten, dat wij hen om hulp vragen in plaats van hen zg. te helpen; dat wij eerlijk met ze zijn zonder een oordeel te vellen en dat we ze vertellen waar het Water des Levens is te vinden. En dat water des levens komt van hemzelf: het is de gave van God, die niet wil oordelen maar liefhebben en mensen leren liefhebben; die mensen heel direct wil laten delen in zijn zoektocht naar de mensen. En wie door hem gezocht wil worden en door hem gevonden wil worden, die zal geen dorst meer kennen.

Zo doorbreekt hij de eenzaamheid en zo doorbreken de eenzaamheid , die van jou en die van je vrienden, en zo breken mensen uit hun eenzaamheid en vinden in God en de mensen.

AMEN.